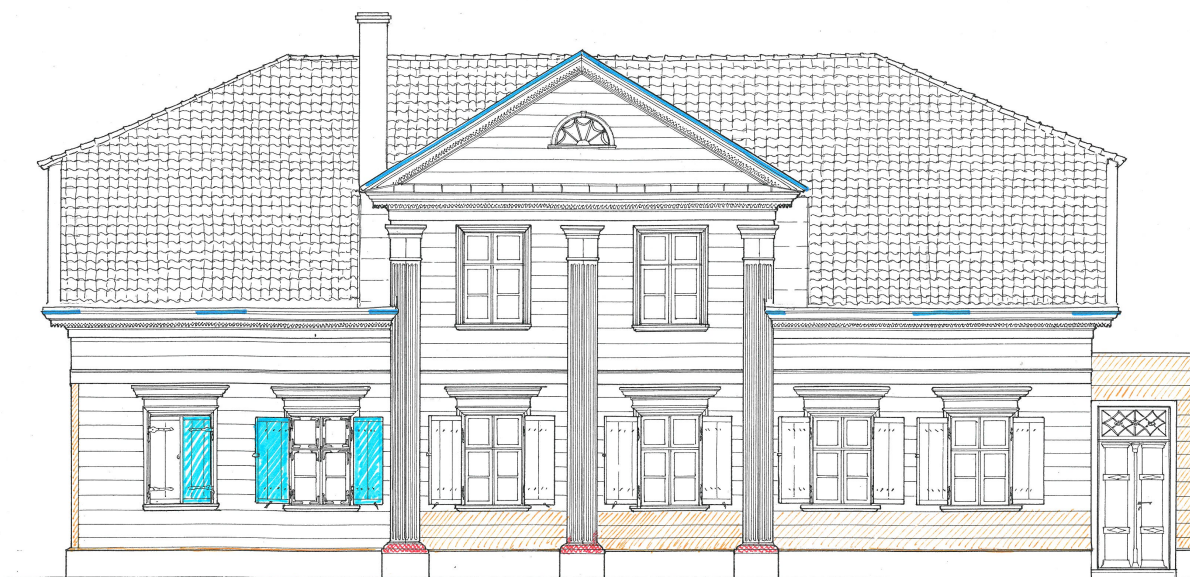

Referat fra WS 3,
“Wooden restoration workshop in Kuldiga”
15-19 august 2011

Drøbak, 29 august 2011.

RRAs tredje samling, WS 3, ble deltagelse på nok en internasjonal workshop i Kuldiga, Latvia, og RRA stilte med ni håndverkere (åtte tømrere og en maler) og prosjektlederen. Latvia stilte med syv håndverkere, Danmark med to og Sverige med en. Denne gang var arbeidsoppgaven reparasjoner på fasaden til et hus i 1905 Gada gate, med fasade fra 1883, hvor det var gjort en del reparasjoner i 1960-årene. Arbeidsstedene var i bygningsvernsenteret ved bymuseet, i et stort telt utenfor, samt på og ved huset. På forhånd hadde vi fått tilsendt fasadetegninger med markeringer av hvor skadestedene var, og det var også lagt ved en fylldig beskrivelse av tilstanden. Arbeidsområdene var vinduer med karmen, rammer og skodder, tre profilerte søyler med baser, reparasjoner på gesimser, samt hele vindskien i arkgavlen.

- — dzegas profila josta jostu jaunā
- — fasādes apšuvums dēķi jaunā
- — rēķu dēķu jaunā
- — pilastru bāzes remontēšanas
- — slēģi jostgātnes jaunā

Workshopen ble åpnet av ordfører Inga Berzina, og prosjektleder Ilze Zarina orienterte om den praktiske gjennomføringen av workshopen. Senere ble håndverkerne delt opp i små grupper, som fikk hvert sitt ansvarsområde. Det var en felles befaring til huset, hvor alle arbeidsoppgavene ble påvist og gjennomgått. Vi hadde alle tatt med oss håndverktøy som stemjern, høvler og en liten sag. Resten av nødvendig verktøy ble holdt av arrangøren.

Det var seks grupper a' to mann som fikk ansvar for vinduene. Tilsammen var det åtte firerams krysspостvinduer og to buede loftsvinduer. Til to av vinduene manglet det tre skodder, som skulle lages nye etter samme oppbygning som de gamle.

Arbeidene på vinduene var veldig varierte. Noen rammer var originale fra 1883, og noen var ganske nye. De gamle rammene var festet sammen med treplugger i hjørner og ved srossene, mens de nyere vinduene var limt i hjørneforbindelsene. Felles for alle vindusrammene var at alle glass var listet inn med trelister. Alle rammene ble tatt ut, trelister ble fjernet, glass tatt ut og kittfalsen ble renset svært godt. Alle hjørnejern og hengsler ble demontert merket og rustbehandlet.

På de nyeste rammene hvor limet delvis hadde løsnet, ble alle sammenføringer festet med treplugger. Det ble demonstrert bruk av naver og spikking av firkantede treplugger, og håndverkerne fikk prøvd seg. Dette er en tradisjonell festemåte for treforbindelser på dører og vinduer i Kuldiga. Alle rammer ble skrapet og børstet før linoljegrunding. Vi hadde også demonstrasjon av innkitting av vindusglass og håndverkerne fikk også her prøvd seg på på disse teknikkene i praksis. For håndverkerne i RRA ble dette en liten smakebit av hva de skal gjøre i januar 2012, da temaet skal være vindusrestaurering! På noen rammer var det større skader i treverket, på en slik måte at det ble nødvendig med renskjæring og innfelling av nytt trevirke. Det er da viktig at de nye materialene er så lik de gamle som mulig, i årringstetthet og årringsretning.

Det var også to buede vinduer i arkgavlene på loftet. Det ene vinduet mot gaten hadde et par brudd i det buede ramtre, mens det andre vinduet var i svært dårlig forfatning. Man ønsket å bruke så mye som mulig av de originale materialene, men bare ca 20% av det originale materialene kunne benyttes i den nye kopien.

Det ble også skiftet ut deler av en bunnkarm på et av vinduene. Mekanisk skade og råte i forbindelsen mellom bunnkarm og midtpost, var av en slik art at ytre del med falsen ble skåret og hugget bort. Ny ytre bunnkarm ble laget, tilpasset og limt fast til eksisterende karm.

Det skulle også lages tre nye vindusskodder etter samme konstruksjon som de gamle. Mye av planhøvlingen av bordene ble gjort på en tykkelseshøvel, mens arbeidene med sammenføyninger var håndarbeid og ble gjort på gamlemåten. Profilen på bunn- og toppstykket ble høvlet med en av høvlene som ble laget i Drøbak på WS 2 i juni.

De tre klassiske søylene med hulkilriller, var alle satt sammen av to brede bord med not og fjær, som hadde sprukket fra hverandre i skjøten. Tidligere var sprekkene fylt med linoljekitt, som etterhvert hadde tørket og falt ut. Kittet ble nå erstattet med smale tilpassede trelister. Søylene hadde kraftige baser, som for det meste var ødelagt av mekanisk skade og råte. De gamle ble fjernet og nye kopier ble laget.

Gesimser med profiler og annen belistning ble skrapet, børstet og rengjort. Det var blitt mange malingslag opp i gjennom tidene og mye av malingen hadde krakkelert kraftig og sprukket opp og var lett å skrape av. Det ble bare skrapet av det som var løst, fordi man ønsker å beholde alderens patina, se den gamle harde malingen etter at det er overmalt på nytt. Det er tatt omfattende fargeprøver av huset, og huset som nå er helgrønt skal få tilbake tidligere farger fra ca 1883, sandsteinsfarger i grå/gul/bruntoner, som er klassisismens fargeskala.

Det var satt opp stillasje som dekket hele fasaden, for å få gjort arbeidene oppover i høyden. Den øverste aktiviteten var vindskien på arkgavlen. Den var i svært dårlig forfatning og var også en dårlig og mangelfull kopi fra 1960-årene. Vindskien var opprinnelig satt sammen av tre deler: et kraftig bord, 30x240mm, med utskåren dekor i underkant; en stor høvlet karnissprofil, 40x140mm; samt et grovt kåpebord (30x180) utkraket med avrundet kant over

karnissprofilen. Denne tunge konstruksjonen var festet inn i bordtaket og hadde i tillegg to kraftige smidde forankingsbolter med store hoder, som var borret gjennom hver vindski og festet i overkant taklekt. Lengden på vindskien var ca 530cm. Profilene av samme type, fra andre steder på bygningen, ble nøyaktig avtegnet og overført til de nye materialene. Utskjærings- og borrhøringsarbeidene, samt høvelarbeidene ble utført i teltet utenfor bygningsvernsenteret. Alle delene til vindskiene ble montert opp på torsdagen.

Hver morgen hadde vi en kort gjennomgang av gruppenes løsninger og framdrift, og håndverkerne fikk også mulighet til å rullere i gruppen. Oppgavene var mange og varierte og arbeidets gang gikk rimelig bra, og vi nådde stort sett de mål som var satt for workshopen.

Vi fikk også tid til å studere en utstilling på bymuseet, med gamle dører fra Kuldiga by. Her fikk deltagerne også en gjennomgang av de forskjellige stilperioder og konstruksjonsmåter av PWF.

Alle deltagerne bodde denne gang på samme hotell, like utenfor grensen for gamlebyen. På kveldene var vi på flere utflukter til distriktene rundt. Vi fikk se flotte landskaper, landsbyer og gamle slott. Vi fikk servert deilige middager og vi hadde mulighet for sauna og bading.

Fredagen var avsatt til “ Internasjonal konferanse om bygningsvern”, med arbeidstittel “Utfordringer i pågående restaureringsprosesser”. Her var det foredrag av fagfolk fra de deltagende nordiske land, samt flere foredrag av fagfolk fra Latvia. Det var en stor delegasjon fra vernemyndigheter i Riga og Latvia, og ca 70-80 deltok. Det var også en gjennomgang med bilder av selve workshopen, med kommentarer av Ilze Zarina og Per-Willy Færgestad. Deretter var det en guidet tur i sentrum før de avsluttende foredrag. På kvelden hadde vi en stor avslutningsmiddag med 28 deltagere tilbords.

Det har vært en lærerik workshop for deltagerne i RRA og gjennom det sosiale nærværet har håndverkerne i gruppen blitt veldig sammensveiset. Dette er også en svært viktig del av kurset.

Deltagere fra RRA: Helge Mørk, Alexander Myrseth, Thor-Egil Wiklem Jensen, Geir Smedsrud, Piet Jensen, Adrian Holte og Tommy Østby, Ole Christian Wold, og Øyvind Botner (maler).

Per-Willy Færgestad
Prosjektleder RRA